

Informacijos apie 2014–2020 m. Lietuvos kaimo plėtros programą suvestinė

2015 m. vasario 13 d. Komisija oficialiai patvirtino Lietuvos kaimo plėtros programą (KPP). Joje bendrais bruožais išdėstyti Lietuvos prioritetai, kuriems įgyvendinti Lietuva ketina panaudoti 1,9 mlrd. EUR viešųjų lėšų (1,6 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų ir 0,3 mlrd. EUR nacionalinių lėšų), numatytų 2014–2020 m.

Pagrindiniai programos tikslai – modernizuoti mažus ir vidutinius ūkius bei gerinti jų ūkinės veiklos rezultatus (numatyta paremti beveik 8000 ūkių), išsaugoti biologinę įvairovę (11 proc. žemės ūkio paskirties žemės), gerinti dirvožemio būklę (8 proc. žemės ūkio paskirties žemės), skatinti ekologinę žemdirbystę, kurti naujas darbo vietas (numatyta sukurti beveik 2000 darbo vietų) ir plėtoti kaimo vietas bei vietos verslus. Numatyta apmokyti daugiau kaip 130 000 asmenų, įskaitant ūkininkus, žemės ir miškų valdytojus, maisto pramonės ir kaimiškųjų smulkaus bei vidutinio verslo įmonių atstovus. Bus siekiama pagerinti jų profesinius įgūdžius ir skatinti jų veiklos įvairinimą.

[Kaimo plėtra](#) – tai antrasis [bendrosios žemės ūkio politikos](#) ramstis, pagal kurį valstybėms narėms teikiamas ES finansavimas nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu įgyvendinti daugiametes bendrai finansuojamas programas. Visose 28 valstybėse narėse iš viso numatyta įgyvendinti 118 programų. Naujajame 2014–2020 m. laikotarpiui skirtame [Kaimo plėtros reglamente](#) nustatyti šeši ekonomikos, aplinkosaugos ir socialiniai prioritetai, o programose išskirti konkretūs tikslai, nurodantys, ką numatoma pasiekti. Be to, siekiant koordinuoti veiksmus ir užtikrinti kuo didesnę sinergiją su kitais Europos struktūriniais ir investicijų fondais ([ESI fondais](#)), su kiekviena valstybe nare pasirašyta [partnerystės sutartis](#), kurioje išdėstyta bendra šalies strategija ES finansuojamoms struktūrinėms investicijoms įgyvendinti.

Šiame dokumente glaustai apžvelgiama, kaip Lietuvos KPP numatyta spręsti Lietuvai kylančias problemas ir išnaudoti turimas galimybes. Priede pateiktoje lentelėje nurodyti prioritetai ir tikslinės sritys, kiekvienos iš jų specifiniai tikslai ir skirtos lėšos.

1. PADĖTIS IR PAGRINDINĖS PROBLEMOS

Lietuvos plotas sudaro 65 000 km², kurių 85 proc. užima kaimo vietovės. Žemės ūkio paskirties žemė užima 60 proc. visos teritorijos, o didžiąją likusio ploto dalį (32 proc.) dengia miškai. Iš beveik 3 mln. šalies gyventojų 33 proc. gyvena kaimo vietovėse.

Lietuvos žemės ūkio, miškininkystės ir maisto pramonės sektoriuje dirba dvigubai didesnė žmonių dalis (daugiau kaip 11 proc. visų dirbančiųjų) nei vidutiniškai ES. Šio sektoriaus sukuriama nacionalinės bendrosios pridėtinės vertės dalis taip pat viršija ES vidurkį (t.y. beveik 4 proc. BPV, kai ES vidurkis – 1,7 proc. BVP). Auga eksportas.

Lietuvoje gerai išvystytas ūkininkų konsultavimo paslaugų tinklas. Tačiau, šis sektorius susiduria su svarbiomis problemomis, kaip antai žemas mažų ir vidutinių ūkių konkurencingumo lygis, mažas darbo jėgos našumas (daug mažesnis nei ES vidurkis), poliarizuota ūkių struktūra (iš 200 tūkstančių šalies ūkių daugiau kaip 40 proc. yra

mažesni nei 5 ha), nepalanki ūkininkaujančių amžiaus struktūra (jaunieji ūkininkai sudaro tik 6 proc.), mažėjanti gyvulininkystės ir vaisių bei daržovių gamyba, smulkios privačių miškų valdos, o taip pat žinių, įgūdžių, inovacijų ir bendradarbiavimo stoka.

Penktadalyje žemės ūkio paskirties žemės vykdomas didelės gamtinės vertės ūkininkavimas, o ekologiniai ūkiai užima 5 proc. (daugiau nei ES vidurkis). Lietuva turi didelį atsinaujinančios energijos (ypač biodujų) gamybos potencialą. Pagrindiniai aplinkosaugos ir žemėvaldos iššūkiai Lietuvoje – išsaugoti ir padidinti biologinę įvairovę, sustabdyti kaimo laukinių paukščių populiacijos nykimą, mažinti žemės ūkio veiklos keliamą vandens ir dirvožemio taršą, spręsti dirvožemio rūgštingumo ir erozijos problemą, didinti organinių medžiagų kiekį dirvožemyje bei mažinti žemės ūkio sektoriuje išmetamų ŠESD kiekį (kurių dalis nuo visų šalies ŠESD emisijų dvigubai viršija ES vidurkį).

Nedarbo lygis kaimo vietovėse siekia 17 proc. ir yra daug didesnis už ES vidurkį, o pirminiame sektoriuje dirba daug daugiau žmonių nei vidutiniškai ES. Nors kaimo turizmas sėkmingai plečiasi, kaimo vietovėse vis dar trūksta verslų ir darbo vietų. Tik 15 proc. mažųjų ir vidutinių įmonių įsisteigusios kaimo vietovėse. Iš visų didesnių nei 1 ha ūkių, 1 proc. įvairina savo žemės ūkio veiklą (gerokai mažiau už ES vidurkį).

Plačiajuostis ryšys įdiegtas beveik visose Lietuvos kaimo vietovėse (98 proc.). Tačiau pagrindinių paslaugų ir infrastruktūros stoka bei nepakankama jų kokybė kaimo vietovėse tebėra svarbi problema. Kaimo gyventojų skaičius mažėja, o amžiaus vidurkis didėja. 40 proc. kaimo gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Nepaisant sėkmingo *LEADER* vietos plėtros iniciatyvos įgyvendinimo, kuris praeitame laikotarpyje siekė 99 proc. kaimo vietovių, gyvenimo sąlygas kaime būtina toliau gerinti.

2. KAIP LIETUVOS KPP PADĖS SPRĘSTI PROBLEMAS

Siekiant pagerinti Lietuvos žemės ūkio, maisto ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumą KPP daugiausia dėmesio skirs mažų ir vidutinių ūkių modernizavimui, ypač gyvulininkystės ir vaisių bei daržovių sektoriuose. Pirmenybė bus teikiama inovacijas skatinantiems ir aplinkai palankiems projektams. Bus gerinama žemės ūkio ir miškininkystės infrastruktūra (ypač nusidėvėjusios melioracijos įrenginių sistemos). Siekiant palengvinti kartų kaitą žemės ūkyje, numatyta suteikti paramą daugiau kaip 1100 jaunųjų ūkininkų įsikūrimui. Didelis dėmesys bus taip pat skiriamas bendradarbiavimo skatinimui ir rizikos valdymui žemės ūkyje.

Kitas svarbus iššūkis – biologinės įvairovės, vandens ir dirvožemio būklės gerinimas bei prisitaikymas prie klimato kaitos ir jos švelninimas. Šios srities projektams bus pasitelkiama sėkminga ankstesniojo laikotarpio priemonių įgyvendinimo patirtis. Šiuo tikslu į KPP įtrauktos tokios priemonės, kaip ūkininkavimas vietovėse, kuriose esama gamtinių ir kitokių specifinių kliūčių (beveik 43 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės) siekiant išvengti apleistų žemės plotų didėjimo, o taip pat aplinkai ir klimatui palankios ūkininkavimo praktikos skatinimas žemės ūkio paskirties žemėje, įskaitant ekologinę žemdirbystę. Klimato kaitos srityje numatoma remti apželdinimą mišku ir skatinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą (ypač biodujų gamybai iš žemės ūkio atliekų).

Siekiant skatinti vietos plėtrą ir įmonių bei darbo vietų kūrimą kaimo vietovėse, KPP finansavimas daugiausiai numatytas *LEADER* iniciatyvos projektams, verslo pradžiai ir ne žemės ūkio verslų plėtrai. Ketinama sukurti 1940 darbo vietų, iš jų 960 - įgyvendinant *LEADER* iniciatyvą. Taip pat bus investuojama į mažos apimties kaimo infrastruktūrą.

Programa orientuota į 6 kaimo plėtros prioritetus, iš kurių svarbiausias 2 prioritetas – žemės ūkio sektoriaus konkurencingumas ir tvari miškininkystė.

Žemės ūkio sektoriaus konkurencingumas ir tvari miškininkystė

Pagal šį prioritetą KPP parama numatyta investicijoms į daugiau kaip **5000 ūkių (2,5 proc. bendro ūkių skaičiaus)** modernizavimą, daugiau kaip **2700 mažų ūkių** plėtrai ir daugiau kaip **1100 jaunųjų ūkininkų** įsikūrimui. Svarbus elementas – **inovacijos**, kurioms diegti bus sudaromos palankesnės sąlygos skatinant bendradarbiavimą ir dalyvavimą Europos inovacijų partnerystėje (EIP). KPP skatins naudojimąsi konsultavimo paslaugomis, informacijos ir žinių mainus tarp žemės ūkio ir maisto sektoriaus atstovų, mokslininkų ir kitų suinteresuotųjų šalių. Bus įsteigtos **7 EIP veiklos grupės**. Siekiant padidinti žemės ir miškų ūkio konkurencingumą, bus **apmokyti daugiau kaip 50 000 asmenų**. Parama tai pat numatyta **miškininkystės plėtrai** (apželdinimui mišku, investicijoms į miškininkystės technologijas ir miškų infrastruktūros gerinimui).

Maisto tiekimo grandinės organizavimas, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir rinkodarą, gyvūnų gerovę ir rizikos valdymą žemės ūkyje

KPP siekiama **geriau integruoti daugiau kaip 600 ūkių į maisto grandinę** ir apskritai į rinką. Tai bus daroma skatinant ūkininkus dalyvauti ES ir nacionalinėse maisto kokybės sistemose, steigiant **4 gamintojų grupes** ir įgyvendinant per **100 bendradarbiavimo projektų trumpoms tiekimo grandinėms sukurti**. Beveik **1500 ūkių** dalyvaus **rizikos valdymo priemonėje**, galėdami pasinaudoti palankesniais draudimo įmokų kompensavimo sąlygomis. Daug svarbos bus teikiama ir mokymo bei konsultavimo paslaugoms.

Su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusių ekosistemų atkūrimas, išsaugojimas ir gerinimas

KPP daug dėmesio skiriama **ūkininkavimui vietovėse, kuriose esama gamtinių ir kitų specifinių kliūčių** (beveik 43 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės) siekiant išvengti apleistų žemės plotų didėjimo (numatyta parama beveik **1 mln. ha** plote). Programa taip pat skatins perėjimą į **ekologinę žemdirbystę ir jos tolesnį vykdymą (parama numatyta 135 000 ha plote)**. Beveik **150 000 ha žemės ūkio paskirties žemės** plote ūkininkų savanoriškai prisiims vykdyti **agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus**. Kad galėtų pasiekti kuo palankesnių aplinkai ir klimatui rezultatų, šie ūkininkai taip pat naudosis mokymo ir konsultavimo paslaugomis.

Efektyvus išteklių naudojimas ir klimatas

KPP ypač daug dėmesio skiria **didesniam atsinaujinančiosios energijos vartojimui**. Numatyta įgyvendinti **29 projektus dėl biodujų gamybos** iš žemės ūkio atliekų. **Daugiau kaip 6 proc. žemės ūkio paskirties žemės plote ūkininkai vykdys agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus** siekdami sumažinti išmetamų ŠESD ir NH₃ kiekį. Skatinant anglies dioksido sekvestraciją didelės svarbos turės parama apželdinimui mišku.

Socialinė įtrauktis ir vietos plėtra kaimo vietovėse

KPP siekiama **ne žemės ūkio verslų plėtros** (parama bus skirta beveik **1000 projektų**) ir darbo vietų kūrimo kaimo vietovėse (**bus sukurta beveik 2000 darbo vietų**, iš kurių **pusė pagal LEADER iniciatyvą**). **50 LEADER vietos veiklos grupių** įgyvendins vietos plėtros strategijas.

Parama bus skirta **beveik 7000 projektų**, siekiančių pagerinti **mažos apimties kaimo infrastruktūrą**. Jie apims asbesto stogų dangos keitimą (virš 6000 projektų), viešųjų erdvių ir pastatų atnaujinimą, geriamojo vandens tiekimo paslaugų gerinimą ir vietos kelius (100 km). **Plačiajuosčio ryšio** infrastruktūra bus toliau išplėsta į kaimo vietoves (400 taškų) likusiųjų 2 proc. gyventojų naudai.

5 didžiausios KPP priemonės (pagal bendrą viešojo finansavimo sumą):

- 620 mln. EUR skirta 4 priemonei „Gamybinės ir negamybinės investicijos“;
- 287 mln. EUR skirta 13 priemonei „Ūkininkavimas vietovėse, kuriose yra gamtinių kliūčių“;
- 223 mln. EUR skirta 6 priemonei „Ūkio ir verslo plėtra“;
- 150 mln. EUR skirta 11 priemonei „Ekologinė žemdirbystė“;
- 142 mln. EUR skirta 10 priemonei „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“.

1 priedas. Preliminarūs viešosios paramos Lietuvos kaimo plėtros programai įgyvendinti duomenys

I priedas. Preliminarūs viešosios paramos Lietuvos kaimo plėtros programai įgyvendinti duomenys			
Tikslinė sritis ir tikslai	Priemonė	Bendra viešosios paramos suma (EUR)	%
P1. Žinių perdavimas ir inovacijos žemės ūkyje, miškininkystėje ir kaimo vietovėse¹			
1A. Inovacijų diegimas, bendradarbiavimas, žinių bazės kūrimas <u>2,55 % KPP išlaidų</u>	01. Žinios		
	02. Konsultavimo paslaugos		
	16. Bendradarbiavimas		
1B. Ryšių stiprinimas (su mokslininkais ir kt.) <u>125 bendradarbiavimo veiksmai</u>	16. Bendradarbiavimas		
1C. Mokymai <u>131 600 dalyvių</u>	01. Žinios		
P2. Ūkių gyvybingumo ir visų tipų žemės ūkio veiklos konkurencingumo visuose regionuose didinimas, inovacinių ūkininkavimo technologijų ir tvaraus miškų valdymo skatinimas		608 644 452	30,77 %
2A. Ūkio veiklos rezultatai <u>2,56 % valdy, kurioms skirta KPP parama</u>	01. Žinios	9 591 935	0,48
	02. Konsultavimo paslaugos	1 737 059	0,09
	04. Investicijos	482 912 260	24,42
	06. Plėtra	16 876 047	0,85
	16. Bendradarbiavimas	14 123 146	0,71
2B. Kvalifikuotų ūkininkų įsitraukimas, kartų kaita <u>0,59 % valdy, kurioms skirta KPP parama</u>	01. Žinios	798 529	0,04
	02. Konsultavimo paslaugos	488 235	0,02
	06. Plėtra	64 705 882	3,27
2C+. Miškininkystė <u>100 sukurtų darbo vietų įgyvendinant paramą gavusius projektus.</u>	01. Žinios	1 303 936	0,07
	02. Konsultavimo paslaugos	298 235	0,02
	04. Investicijos	4 224 387	0,21
	08. Miškininkystė	11 584 801	0,59
P3. Maisto tiekimo grandinės organizavimo skatinimas, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir rinkodarą, gyvūnų gerovę ir rizikos valdymas žemės ūkyje		163 519 068	8,26 %
3A. Konkurencingumo didinimas <u>0,3 % valdy, kurioms skirta KPP parama.</u>	01. Žinios	5 267 132	0,27
	02. Konsultavimo paslaugos	458 824	0,02
	03. Kokybės sistemos	4 224 706	0,21
	04. Investicijos	126 734 494	6,41
	09. Gamintojų grupės	1 788 829	0,09
	16. Bendradarbiavimas	7 584 798	0,38
3B. Ūkių rizikos prevencija ir valdymas <u>0,73 % valdy, kurioms skirta KPP parama.</u>	17. Rizikos valdymas	17 460 285	0,88
P4. Su žemės ūkiu ir miškininkystėje susijusių ekosistemų atkūrimas, išsaugojimas ir gerinimas²		571 535 795	28,89 %
4A. Biojvairovė <u>10,77 % žemės ūkio naudmenų, dėl kurių sudarytos sutartys.</u> <u>0,44 % miškų ploto, dėl kurio sudarytos</u>	01. Žinios	2 722 216	0,14
	02. Konsultavimo paslaugos	229 412	0,01
	04. Investicijos	3 475 440	0,18

¹ Pirmojo prioriteto lėšos atskirai nenurodytos, nes jos paskirstytos kitoms tikslinėms sritims.

² Ketvirtojo prioriteto lėšos numatytos visam prioritetui bendrai ir pagal atskiras jo tikslines sritis neskaidomos.

<u>sutartys.</u>	08. Investicijos į miškus	22 173 036	1,12
4B. Vandentvarka <u>1,97 % žemės ūkio naudmenų, dėl kurių sudarytos sutartys.</u>	10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas	96 524 047	4,88
	11. Ekologinė žemdirbystė	150 784 677	7,62
4C. Dirvožemio erozijos prevencija ir jo valdymas <u>7,81 % žemės ūkio naudmenų, dėl kurių sudarytos sutartys.</u>	12. „Natura 2000“ ir Vandens pagrindų direktyva	6 564 733	0,33
	13. Vietovės, kuriose esama gamtinių kliūčių	287 036 067	14,51
	15. Miškai, aplinkosauga, klimatas	1 274 332	0,06
	16. Bendradarbiavimas	751 835	0,04
P5. Efektyvaus išteklių naudojimo skatinimas ir perėjimo prie klimato kaitai atsparios mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos rėmimas žemės ūkio, maisto ir miškininkystės sektoriuose		185 481 934	9,37 %
5C. Atsinaujinančiųjų išteklių energija <u>81 mln. EUR investicijų</u>	02. Konsultavimo paslaugos	45 882	0,00
	04. Investicijos	3 002 566	0,15
	06. Plėtra	45 180 727	2,28
5D. Išmetamų ŠESD ir NH ₃ kiekio mažinimas <u>6,32 % žemės ūkio naudmenų, dėl kurių sudarytos sutartys.</u>	01. Žinios	819 032	0,04
	02. Konsultavimo paslaugos	275 294	0,01
	10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas	37 955 048	1,92
	16. Bendradarbiavimas	1 503 669	0,08
5E. Anglies dioksido išsaugojimas <u>1,84 % žemės ūkio naudmenų, dėl kurių sudarytos sutartys.</u>	02. Konsultavimo paslaugos	137 647	0,01
	08. Investicijos į miškus	88 625 841	4,48
	10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas	7 936 228	0,40
P6. Socialinės įtraukties, skurdo mažinimo ir ekonominės plėtros skatinimas kaimo vietovėse		290 789 481	14,70 %
6A. Mažosios įmonės <u>1940 sukurtų darbo vietų.</u>	01. Žinios	2 936 679	0,15
	02. Konsultavimo paslaugos	917 647	0,05
	06. Plėtra	96 959 325	4,90
6B. LEADER <u>100 % kaimo gyventojų apimančios vietos plėtros strategijos.</u> <u>14,26 % kaimo gyventojų naudosis geresnėmis paslaugomis.</u> <u>960 sukurtų darbo vietų.</u>	07. Pagrindinės paslaugos	71 679 578	3,62
	19. LEADER	113 865 052	5,76
6C. IRT <u>1,90 % gyventojų galės naudotis naujai sukurta infrastruktūra</u>	07. Pagrindinės paslaugos	4 431 200	0,22
Techninė parama		67 439 446	3,4 %
Nutrauktoji priemonė („Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“)³		90 361 447	4,6 %
IŠ VISO VIEŠŲJŲ ASIGNAVIMŲ		1 977 771 625	100,00 %

³ 2007-2013 m. KPP priemonė, kuriai teisinio pagrindo 2014-2020 m. laikotarpyje nebėra, tačiau pagal kurią dar turi būti tęsiami mokėjimai ūkininkams.